

ASOCIJACIJA XY

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ

2014.

ASOCIJACIJAXY

A Member Association of

IPPF

European Network

International
Planned Parenthood
Federation

SADRŽAJ

UVODNA RIJEČ	4
ASOCIJACIJA XY UGOSTILA REGIONALNO VIJEĆE IPPF EN.....	6
1. ADOLESCENTI, AIDS, ABORTUS, ZAGOVARANJE, PRISTUP	8
2. POBOLJŠANJE SVEOBUHVAJNIH USLUGA U VEZI SEKSUALNOG I REPRODUKTIVNOG ZDRAVLJA MLADIH U BOSNI I HERCEGOVINI	10
3. PLANIRANJE PORODICE U BOSNI I HERCEGOVINI-STRATEŠKI IZBORI ZA BUDUĆNOST	14
4. MAKSIMIZIRANJE POKRIVANJA EFEKTIVNE PREVENCIJE HIV-A I NJEGE MEĐU POPULACIJAMA U NAJVEĆEM RIZIKU	18
5. PRUŽANJE PODRŠKE U JAČANJU KAPACITETA OSNOVNIH ŠKOLA U PROVOĐENJU NASTAVE IZ PREDMETA ZDRAVI ŽIVOTNI STILOVI	22
6. PROMOVISANJE ZDRAVIJIH ŽIVOTNIH STILOVA MEĐU MLADIMA U BOSNI I HERCEGOVINI	24
7. UNAPREĐENJE REGIONALNIH PRIORITETA ICPD AGENDE U OKVIRU PROGRAMA ZA PERIOD POSLIJE 2015.	26
8. MEĐUSEKTORSKA SARADNJA U CILJU UNAPREĐENJA PROCEDURA ZA PROAKTIVNU ZAŠTITU ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA	28
9. PROJEKAT MENTALNOG ZDRAVLJA U BIH	32
10. DOPRINOS ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA UNAPREĐENJU POLOŽAJA LJUDI KOJI BOLUJU OD RIJETKIH BOLESTI U BOSNI I HERCEGOVINI	36
11. PREVENCIJA NASILNIČKOG PONAŠANJA MEĐU MLADIMA OPĆINE CENTAR-ZAUSTAVI NASILJE.....	40
12. KID'S FESTIVAL SARAJEVO U XY BOJAMA.....	44
XY+	
A. ASOCIJACIJA XY BILJEŽI REZULTATE I U BANJALUCI.....	46
B. XY YOUTH CENTAR I YSAFE BIH	48
C. XY VIDLJIVOST	50

UVODNA RIJEČ

Poštovani/e,

Godina 2014., u kojoj smo obilježili 13 godina postojanja i aktivnog djelovanja, donijela nam je sa sobom nove izazove, ali i brojne pobjede koje prate misiju i viziju Asocijacije XY. Broj 13 je za nas, prije svega, bio inspirativan i produktivan, stoga mi je zadovoljstvo predstaviti Godišnji izvještaj Asocijacije XY za 2014. godinu.

Budi osjećaj ponosa i sreće činjenica da imamo priliku javnosti prikazati ostvarena dostignuća naše Asocijacije u širokom obimu djelovanja i aktivnosti i to kroz tri glavne programske oblasti koje čine XY cjelinu: seksualno i reproduktivno zdravlje i prava, zdravi životni stilovi, te Projekat mentalnog zdravlja u BiH. A uspjeha i dostignuća i ovoga puta nije nedostajalo. Baš kao i prethodnih godina.

U 2014. godine bili smo domaćin Regionalnom vijeću Međunarodne federacije za planiranje porodice, koje je u glavnom gradu BiH održalo sastanak na kojem se okupilo gotovo 100 delegata i volontera iz gotovo svih evropskih zemalja koje pripadaju Evropskoj mreži Međunarodne federacije za planiranje porodice (IPPF EN). Kroz naš Prijateljski centar za mlade nastavili smo progresivno pružati usluge savjetovanja i ginekološke/dermatovenerološke usluge mladim ljudima u Sarajevu i Banjaluci, a sve je veći broj naših klijenata/klijentica iz najranjivijih grupa, koji Asocijaciju XY doživljavaju kao istinskog prijatelja, te pouzdanog i stručnog partnera.

Pružena je podrška jačanju kapaciteta osnovnih škola u provođenju nastave iz predmeta *Zdravi životni stilovi* kroz implementaciju edukativno-zagovaračkih sesija za nastavnike i nastavnice. Ono što nas posebno raduje i daje snažan motiv za dalji rad, jesu rezultati istraživanja koje je provedeno među učenicima u saradnji sa Ministarstvom za obrazovanje, nauku i mlade KS. Rezultati istraživanja potvrdili su naša očekivanja – više od 85% učenika i učenica voli čitati i učiti o sadržajima koji su obuhvaćeni predmetom *Zdravi životni stilovi*.

Krajem 2014. godine, objavljeni su dokumenti Strategija o rijetkim bolestima u FBiH i Program za rijetke bolesti, koji su usvojeni od strane Vlade FBiH i Vlade RS. Oba dokumenta predstavljaju prekretnicu u rješavanju pitanja rijetkih bolesti u BiH i osnovu za osiguravanje institucionalnog okvira i mehanizama za kvalitetnu zdravstvenu zaštitu oboljelih. Također, ojačani su kapaciteti Koalicije organizacija u zdravstvu BiH i ostalih organizacija civilnog društva.

Kao nevladina organizacija, uložili smo značajne napore u rješavanje problema trgovine ljudima kroz jačanje međusektorske podrške žrtvama trgovine ljudima u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti Bosne i Hercegovine, što predstavlja još jedan od primjera pozitivne prakse

kvalitetne saradnje vladinih i nevladinih institucija i organizacija.

Nastavili smo i sa aktivnostima usmjerenim ka ubrzanju postizanja ciljeva definiranih nacionalnim Akcionim planom Međunarodne konferencije o stanovništvu i razvoju (MKSR), a koji je usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, te tako formalno definiralo nacionalne prioritete od kojih mnogi predstavljaju integralan dio misije Asocijacije XY.

Kroz Projekat mentalnog zdravlja u BiH implementiramo projektne aktivnosti u tri različita strateška područja koja se međusobno dopunjuju: 1. Jačanje upravljačkih kapaciteta aktera u sistemu zaštite mentalnog zdravlja u zajednici, 2. Poboljšanje pristupa i kvalitete usluga mentalnog zdravlja u zajednici i 3. Smanjenje diskriminacije osoba s problemima mentalnog zdravlja, a sa ciljem doprinosa poboljšanju općeg blagostanja osoba s mentalnim poremećajima i onih kod kojih postoji rizik od razvoja mentalnog poremećaja.

Našu pažnju, znanje, vrijeme i ljubav smo posvetili i humanitarnom djelovanju. U saradnju sa UNFPA BiH osigurali smo svoje mjesto na prestižnom Kid's Festivalu, gdje smo usljed elementarnih nepogoda održali interaktivnu radionicu na temu „Djeca i poplave“, koja je plijenila pažnju mnogih učesnika, te je više od 400 djece i mladih prisustvovalo sesijama o zdravlju djece u periodu poplava i nakon poplava.

Za kraj, želim istaknuti da su najvažniji dio svake organizacije ljudi koji rade za nju, pa tako i Asocijacije XY, te da bi bez njih teško bilo zamisliti sve ostvarene pobjede. Zahvaljujem se svim zaposlenicima/ama, volonterima/kama i saradnicima/ama na predanom radu kojim su doprinijeli ostvarenju rezultata koji su predstavljeni na stranicama koje slijede. Veliko hvala upućujemo našim donatorima, vladinim institucijama i partnerima koji prepoznaju kvalitet našeg djelovanja i pružaju velikodušnu pomoć i podršku. Mi dajemo obećanje da ćemo sa istim entuzijazmom nastaviti nizati zajedničke uspjehe i tokom godina koje slijede. Ostajemo i dalje svjesni brojnih izazova koji su pred nama, ali i istrajni i odlučni da gradimo društvo koje vrijednuje i štiti zdravlje i prava svake osobe, promovirajući zdrave stilove života i kultu toleranciju prema svim oblicima stigme i diskriminacije.

Emina Osmanagić
Direktorica Asocijacije XY

ASOCIJACIJA XY UGOSTILA REGIONALNO VIJEĆE IPPF EN

Asocijacija XY je u periodu između 26.06. i 28.06.2014. bila domaćin trodnevne konferencije Regionalnog vijeća Međunarodne federacije za planiranje porodice, koja je održana u glavnom gradu BiH.

Regionalno vijeće je tokom konferencije okupilo gotovo 100 volontera/volonterki i delegata/delagatkinja iz zemalja koje pripadaju Evropskoj mreži Međunarodne federacije za planiranje porodice (IPPF EN). Tom prilikom, delegati asocijacija članica IPPF EN-a izabrali su nove članove Upravnog odbora Federacije, te raspravljali o modalitetima upravljanja. Također, tematiziralo se o seksualnom iskorištavanju djece i mladih sa izlagačima iz Vijeća Evrope i Tehnološko-edukativnog instituta sa Krete (Grčka).

IPPF, osnovan ranih pedesetih godina prošlog vijeka, jedna je od najvećih nevladinih organizacija na svijetu. Danas IPPF porodica broji 152 asocijacija članice u 172 države svijeta. Evropska mreža trenutno broji 39 asocijacija članica sa područja Evropske unije (EU) . Njoj pripadaju zemlje kandidatkinje i zemlje potencijalne kandidatkinje za članstvo u EU kao i Rusija, te zemlje Centralne Azije . Ovoj mreži ujedno pripada i Asocijacija XY, odnosno BiH.

IPPF se zalaže za svijet u kojem svaka žena, muškarac, mlada osoba ima pristup informacijama i uslugama iz oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja, za svijet u kojem je seksualnost prepoznata kao prirodan i dragocjen aspekt života, ali i kao osnovno ljudsko pravo za svijet u kojem se poštuje svaki izbor, svijet u kojem nema mjesta za stigmatu i diskriminaciju.

5A (ADOLESCENTS, AIDS, ABORTION, ADVOCACY, ACCESS)

**Trajanje
projekta:**

januar 2014. – decembar 2016.

Donator:

International Planned
Parenthood Federation
(IPPF EN)

Lokacije :

Bosna i Hercegovina

O PROJEKTU

Asocijacija XY je više od deset godina strateški posvećena planskom i kontinuiranom djelovanju na polju unapređenja prijateljskog pristupa pri pružanju usluga seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava mladima i ranjivim grupama. Projekat je vođen na pravima zasnovanom pristupu, koji uvažava univerzalne vrijednosti, standarde i principe djelovanja koji okupljaju roditelje, nastavnike, mlade i profesionalce s ciljem uvažavanja važnosti seksualnog i reproduktivnog zdravlja u kontekstu definisanja prioriteta donositelja odluka u BiH. Nakon desetljeća rada na polju seksualnog i reproduktivnog zdravlja kroz pet oblasti: adolescenti, AIDS, abortus, zagovaranje i pristup, u 2014. godini Asocijacija XY se posvetila unapređenju aspekta dostupnosti usluga kroz online servise.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

Volonteri i volonterke Asocijacije XY obilježili su 2014. godinu. Osim što su podržali sve planirane aktivnosti i učestvovali u trci ostvarenja postavljenih XY ciljeva, ove godine su njihove želje i potrebe prepoznate i zadovoljene kreiranjem Statuta YSAFE mreže, Pravilnika o volontiranju i volonterskih profila na web stranici Asocijacije (www.xy.com.ba), što ujedno predstavlja neke od najznačajnijih aktivnosti i rezultata.

U srcu YSAFE mreže i dalje ostaju ambiciozni, predani i vrijedni mladi ljudi koji su svoje vrijeme posvetili sticanju novog znanja iz oblasti zagovaranja kroz trening zasnovan na alatu „Želite da promijenite svijet? Evo kako...“. Nakon održanog treninga, volonteri i volonterke su zajedno sa timom Asocijacije XY kreirali zajedničku Strategiju zagovaranja u kojoj su jasno definisane uloge mladih, kao i mogućnosti koje su na raspolaganju.

Također, tokom 2014. godine održane su edukacije namijenjene za zapostavljenu populaciju maloljetnih osuđenih lica u Tuzli i Zenici. Uspješno su realizovana dva trodnevna treninga vršnjačke edukacije za maloljetna osuđena lica sa ciljem osposobljavanja mladih za provođenje vršnjačke edukacije u kazneno-popravnim zavodima sa drugim osuđenim licima, ali i podizanja svijesti mladih iz oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava i usvajanja zdravih životnih stilova. Za pomenute treninge su razvijene posebne edukativne ploče kao dodatni alat koji omogućava osuđenim licima da jednostavnije i efektivnije prenose informacije u svom okruženju. Treninzi su dodatno ojačali saradnju Asocijacije XY i kazneno-popravnih zavoda u Tuzli i Zenici.

U sklopu projekta, osnažena je saradnja i sa domovima zdravlja u Kantonu Sarajevo, sa ciljem unapređenja usluga planiranja porodice i prevencije nesigurnog abortusa, gdje je distribuirana i revidirana brošura o važnosti slobodnog izbora i donošenja odluke o abortusu.

Sve navedeno je oplemenjeno osiguravanjem pristupa visokokvalitetnim i prijateljskim uslugama u Prijateljskim centrima za zdravlje mladih u Sarajevu i Banjaluci, gdje je mladima, ranjivim grupama i osobama sa poteškoćama u učenju obezbijeđeno i pruženo 5.627 usluga savjetovanja, 685 ginekoloških usluga i 80 dermatoveneroloških usluga. Usluge savjetovanja su pružene u prostorijama Asocijacije XY, putem Skype-a, Facebook-a, telefona i elektronske pošte. Nova usluga, savjetovanje putem online alata na web stranici za direktan razgovor sa vršnjačkim savjetnicima /savjetnicama je obogatilo spektar usluga koje Asocijacija XY pruža mladima.

POBOLJŠANJE SVEOBUH VATNIH USLUGA U VEZI SEKSUALNOG I REPRODUKTIVNOG ZDRAVLJA MLADIH U BOSNI I HERCEGOVINI

Trajanje projekta:	august 2011.- decembar 2014.
Donator:	International Planned Parenthood Federation (IPPF)
Lokacije:	Sarajevo i Banja Luka, BiH

O PROJEKTU

Projektom je obuhvaćen problem pristupa adolescenata/adolescentica i mladih ljudi provjerenim, kvalitetnim i sveobuhvatnim informacijama i (zdravstvenim) uslugama u vezi njihovog seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava. Tri su ključna segmenta definisana kroz projekt. Prvi segment je pružanje zdravstvenih i nezdravstvenih usluga mladim ljudima putem Prijateljskih centara za zdravlje mladih (PCZM) u Sarajevu i Banjaluci. Ovi centri su prepoznati od strane naših korisnika i korisnica kao povjerljiva mjesta, gdje se oni osjećaju sigurno, tretiraju sa poštovanjem i gdje pružaoci usluga koriste prijateljski pristup prilagođen njihovim potrebama. U Sarajevu i Banjaluci dostupne su usluge psihološkog savjetovanja, a u PCZM XY Sarajevo se pružaju još i ginekološki i dermatovenerološki pregledi. Sve usluge su za klijente i klijentice besplatne, a posebno nam je drago što su naši centri prepoznati i od strane posebno ranjivih grupa: mladih ljudi iz ruralnih sredina, MSM populacije (muškarci koji imaju seks sa muškarcima), žrtava nasilja u porodici, osoba sa invaliditetom. Drugi segment projekta koji se odnosi na povećanje pristupa edukaciji o seksualnom i reproduktivnom zdravlju (SRZ) je vrlo uspješan, imajući u vidu da je predmet Zdravi životni stilovi (u okviru kojeg je jedna od oblasti reproduktivno zdravlje) već drugu godinu dio plana i programa osnovnih škola u Kantonu Sarajevo. Konačno, treći segment projekta ima za cilj da utiče na promjenu politika koje prioritiziraju SRZ potrebe mladih u okviru zdravstvenog sistema u BiH.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

U toku 2014. godine nastavili smo pružati usluge savjetovanja i ginekološke/dermatovenerološke usluge mladim ljudima u Sarajevu i Banjaluci, a sve je veći broj naših klijenata/klijentica iz najranjivijih grupa. Naši mladi volonteri i volonterke već treću godinu zaredom kreiraju časopis „Love&Sex,“ koji je postao prepoznat među mladim ljudima po svom jedinstvenom sadržaju. Upravo komunikacija sa mladim ljudima je za Asocijaciju XY vrlo bitna, što se vidi kroz povećanu interakciju putem XY web stranice i društvenih mreža kao i porast broja članova/članica Facebook-a i Twitter-a Asocijacije XY. XY tim je na čelu sa našim mladim aktivistima i aktivistkinjama obilježio Svjetski dan kontracepcije, Svjetski dan borbe protiv trgovine ljudima i Svjetski dan AIDS-a kada smo, uz podršku i saradnju naših partnera i javnosti, podsjetili na stanje u našoj zemlji kada je u pitanju pristup modernim kontraceptivima, stanje u oblasti trgovine ljudima i HIV/AIDS-a, te pozvali na razgovor o ovim temama.

U cilju promocije značaja predmeta Zdravi životni stilovi, koji je u školskoj 2013/2014. godini uveden kao alternativni predmet u osnovne škole Kantona Sarajevo, treneri i trenerice Asocijacije XY su proveli niz edukativnih sesija za roditelje iz Kantona Sarajevo. Sesije su realizirane uz podršku Vijeća roditelja Kantona Sarajevo, a zabilježili smo pozitivne reakcije i odobravanje roditelja kada je u pitanju novi školski predmet.

Uz podršku UNFPA (Populacijski fond Ujedinjenih nacija), naš tim je organizovao 8 treninga za 168 nastavnika i nastavnica osnovnih škola Kantona Sarajevo. Facilitatorice na ovim obukama su bile predstavnice Ministarstva obrazovanja, nauke i mladih Kantona Sarajevo i trenerski tim Asocijacije XY. U evaluacijskim formama, nastavnici i nastavnice su izrazili svoje zadovoljstvo sadržajem i kvalitetom obuka.

Veliku podršku tokom sprovođenja aktivnosti vezanih za uvođenje i promociju predmeta Zdravi životni stilovi je pružilo Ministarstvo obrazovanja, nauke i mladih Kantona Sarajevo sa kojima smo u 2014. godini nastavili odličnu saradnju putem redovnih kontakata i sastanaka.

I na kraju, ojačani su zagovarački kapaciteti mladih ljudi, članova i članica YSAFE BiH mreže Asocijacije XY, koji su izradili svoj akcioni plan za zagovaranje u oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja i zdravih životnih stilova, a koji će implementirati u 2015 godini. Kolektiv Asocijacije XY maksimalno cijeni trud i zalaganje svojih volontera i volonterki, edukatora i edukatorica, trenera i trenerica i ovom prilikom im se zahvaljujemo na višegodišnjoj podršci.

PLANIRANJE PORODICE U BOSNI I HERCEGOVINI-STRATEŠKI IZBORI ZA BUDUĆNOST

Trajanje:	septembar 2014.–decembar 2014.
Donator:	UNFPA BiH (Ured populacijskog fonda Ujedinjenih naroda BiH)
Lokacije:	Sarajevo i Banja Luka, BiH

O PROJEKTU

Asocijacija XY u partnerstvu sa UNFPA BiH je kreirala i implementirala dva okrugla stola na temu „Planiranje porodice u BiH – strateški izbori za budućnost“. Jedan okrugli sto je održan u novembru u Sarajevu, a drugi u decembru u Banjaluci. Oba okrugla stola je vodio međunarodni konsultant, dr.med. Mihai Horga iz Istočnoevropskog instituta za reproduktivno zdravlje, uz podršku dvije lokalne ekspertice: dr. Aida Pilav, pomoćnica ministra za javno zdravlje, monitoring i evaluaciju pri Ministarstvu zdravstva FBiH i dr. Jasminka Vučković, načelnica Odjeljenja primarne zdravstvene zaštite pri Ministarstvu zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, koje su pružile stručnu podršku pripremi okruglih stolova i interpretaciji ranije kreiranih dokumenata i usvojenih strategija i politika:

- UNFPA Programski dokument;
- Politika seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava BiH iz 2012. godine;
- Strategija za unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u Federaciji Bosne i Hercegovine 2010.– 2019.;
- Politika za unapređenje seksualnog i reproduktivnog zdravlja u Republici Srpskoj (2012.-2017.);
- Preporuke za obuku iz oblasti reproduktivnog zdravlja i planiranja porodice u BiH iz 2013. godine;
- Izveštaj o istraživanju segmentacije tržišta kontraceptiva u BiH, septembar 2014. godine.

Okrugli stolovi su održani s ciljem senzibiliziranja učesnika i učesnica, kreiranja diskusije i prikupljanja ulaznih informacija o budućnosti planiranja porodice u sklopu integrisanih službi za seksualno i reproduktivno zdravlje. Učesnici i učesnice okruglih stolova su bili predstavnici ključnih institucija iz oba entiteta, uključujući i ministarstva zdravstva, Zavoda za zdravstvenu zaštitu žena i materinstva KS, Zavoda za javno zdravstvo, agencija za kvalitetu i akreditaciju u zdravstvu, univerzitetskih kliničkih centara, bolnica, domova zdravlja, civilnog društva i UNFPA.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

Svrha oba okrugla stola je bila uključenje učesnika i učesnica različitih vladinih institucija, profesionalaca i profesionalki kao i predstavnika i predstavnica nevladinog sektora u identifikaciju problema i nedostataka u postojećem sistemu planiranja porodice kroz analizu postojećih strateških dokumenata i rezultata istraživanja u vezi planiranja porodice, s ciljem kreiranja kvalitetnog akcionog plana za unapređenje mehanizama za planiranje porodice u BiH. Okrugli stolovi su dali isti rezultat: identificirana je potreba za uspostavljanjem savjetodavne grupe za seksualno i reproduktivno zdravlje pri ministarstvima zdravstva oba entiteta (Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske).

4

MAKSIMIZIRANJE POKRIVANJA EFEKTIVNE PREVENCIJE HIV-A I NJEGE MEĐU POPULACIJAMA U NAJVEĆEM RIZIKU

- Trajanje:** februar 2011.– novembar 2015.
- Donator:** Global Fond, UNDP (Primarni primatelj sredstava za BiH)
- Lokacije:** Sarajevo, Tuzla, Mostar, Bihać, Busovača, Orašje i Zenica
- Ciljne grupe:** MSM i osuđena lica u FBiH

O PROJEKTU

Projekat „Maksimiziranje pokrivanja efektivne prevencije HIV-a i njege među populacijama u najvećem riziku“ je dio državnog programa pod nazivom: „Koordinirani nacionalni odgovor na HIV/AIDS i tuberkulozu u ratom razrušenom i visoko stigmatiziranom okruženju“ čiji su potpisnici Ministarstvo civilnih poslova BiH i UNDP BiH kao primarni primatelj sredstava. Partneri u implementaciji programa su Federalno ministarstvo zdravstva, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske, Odjel za zdravstvo i ostale usluge Brčko distrikta, Zavod za javno zdravstvo FBiH, Institut za zaštitu zdravlja RS i 10 nevladinih organizacija iz cijele BiH.

Krajnji cilj programa je smanjiti stopu prenošenja HIV-a i poboljšati liječenje od HIV-a, skrb i podršku u Bosni i Hercegovini.

Provedba ovog programa će značajno ojačati borbu protiv HIV/AIDS-a u BiH na državnom nivou.

Program se provodi u dvije faze i usmjeren je na podizanje svijesti o HIV-u među populacijama u najvećem riziku na sveobuhvatniji pristup u pružanju podrške HIV prevenciji u BiH. Efektivno liječenje od HIV-a i njega osoba zaraženih HIV-om ranjivih grupa stanovništva predstavlja ključnu strategiju prevencije.

Asocijacija XY pruža usluge populaciji muškaraca koji imaju seks sa muškarcima (MSM) i osuđenim licima u FBiH putem provođenja preventivnih i edukativnih programa, a koji su u skladu sa ciljevima i opredjeljenjima Svjetske zdravstvene organizacije, Global Fonda, Strategije za odgovor na HIV/AIDS u BiH 2011– 2016. i Strateškog plana Asocijacije XY.

AKTIVNOSTI I DOSTIGNUĆA ASOCIJACIJE XY SA MSM OSOBAMA U FBiH

Ključne aktivnosti u sklopu edukativnih i preventivnih programa za MSM populaciju se realizuju kroz djelovanje četiri drop in centra na području Federacije BiH i to u Sarajevu, Zenici, Mostaru i Tuzli. Asocijacija XY je na pomenutim lokacijama formirala timove koji se sastoje od terenskih radnika, MSM savjetnika i vršnjačkih edukatora koji su svakodnevno na raspolaganju MSM klijentima u pružanju usluga psihološkog savjetovanja, besplatne distribucije kondoma, lubrikanata i edukativnog materijala, usluga dobrovoljnog i povjerljivog savjetovanja i testiranja u prostorijama drop in centara, organizovanja edukativnih vršnjačkih sesija i svih drugih usluga prilagođenih specifičnim potrebama svakog klijenta ove populacije. Program vršnjačke

edukacije za MSM populaciju u drop in centrima je pokazao značajnu efektivnost u cilju povećanja broja obuhvaćenih MSM klijenata kroz programe prevencije HIV-a.

Na ovaj način je omogućen poboljšani pristup kontinuiranim edukacijama, informacijama i uslugama savjetovanja, posebno prilagođenim potrebama ranjivih grupa u BiH, što dokazuje ostvareni rezultat - 2.400 obuhvaćenih MSM osoba vršnjačkom edukacijom u toku 2014. godine. Njima je kroz osnovni paket usluga podijeljeno 169.776 kondoma i 11.838 edukativnih materijala. U svrhu kompletiranja usluga, MSM osobama se pružaju i usluge povjerljivog i besplatnog testiranja u drop in centrima ili preko podijeljenih vouchera u DST centrima (Centri za dobrovoljno savjetovanje i testiranje) koji se nalaze pri odjelima za infektivne bolesti u bolnicama u Federaciji BiH.

Dva MSM savjetnika su svakodnevno aktivna u svim drop in centrima XY u procesu analize svakog MSM klijenta, prepoznavanja potencijalnih rizičnih ponašanja i na osnovu toga pružanja informacija u skladu sa specifičnim potrebama svakog klijenta. Imajući u vidu visoke troškove liječenja HIV pozitivnih pacijenata, možemo reći da je projekat vrlo koristan u kontekstu prevencije, ali i vrlo isplativ u kontekstu ušteda troškova liječenja koje se ostvaruju prevencijom. Iz svih navedenih razloga, rezultati će biti predstavljeni nadležnim institucijama sa ciljem nastavka finansiranja i nakon završetka projekta.

AKTIVNOSTI I DOSTIGNUĆA ASOCIJACIJE XY SA OSUĐENIM LICIMA U FBIH

Asocijacija XY je jedna od rijetkih nevladinih organizacija koja sprovodi preventivne programe na polju zdravlja u kazneno-popravnim zavodima FBIH. Uzmemo li u obzir činjenicu da kazneno-popravni zavodi trenutno nemaju mogućnosti da kontinuirano rade na zaštiti i prevenciji spolno prenosivih infekcija, uloga

Asocijacija XY je veoma značajna, kako za poboljšanje kvalitete života osoba koje imaju neku od infekcija, tako i u kontekstu prevencije novih slučajeva infekcija. Asocijacija XY kroz edukativne sesije i vršnjačku edukaciju pozitivno utiče na podizanje svijesti i znanja o HIV-u među osuđenim licima i zavodskim osobljem, gdje treneri prave osvrt i na profesionalni rizik, te daju smjernice kako taj rizik otkloniti ili svesti na minimum.

Tokom 2014. godine, 30 vršnjačkih edukatora je koristilo svoje znanje i vještine da kroz sesije vršnjačke edukacije pruže informacije i podignu svijest o važnosti prevencije HIV-a i drugih spolno i krvlju prenosivih infekcija za 698 osuđenih lica u KPZ-ima (kazneno-popravnim zavodima): Zenica, Sarajevo, Tuzla, Mostar, Busovača i Bihać. Asocijacija XY zasniva svoje preventivne aktivnosti u FBiH na osnovnom paketu usluga za osuđena lica kojima su dostupni kvalitetni edukativni i preventivni materijali. U toku 2014. godine, osuđena lica u pomenutim KPZ-a su primila 5.960 kondoma i 783 brošure. Model vršnjačke edukacije se već godinama pokazuje kao najefikasniji način prenosa znanja putem metodologije Asocijacije XY bazirane na edukativnim sesijama, obukama i korištenju edukativnih postera. Nakon završene obuke osuđena lica prenose svoje znanje drugim osuđenim licima. Asocijacija XY nastavlja sa provođenjem obuka za zavodsko osoblje na teme prevencija HIV-a, profesionalni rizik, stigma i diskriminacija.

Asocijacija XY je u toku 2014. godine nastavila sa provođenjem dobrovoljnog i povjerljivog savjetovanja i testiranja osuđenih lica. Testiranja se obavljaju u saradnji sa dostupnim centrima za DPST (dobrovoljno i povjerljivo savjetovanje i testiranje).

Značajno je istaknuti izuzetno dobru saradnju sa Federalnim ministarstvom pravde, te KPZ-ima Sarajevo, Mostar, Zenica, Bihać, Busovača, Orašje i Tuzla u dosadašnjem radu tokom implementacije projektnih aktivnosti. Ovim je podignut nivo unapređenja kvaliteta života i HIV prevencije osuđenih lica u Federaciji Bosne i Hercegovine.

PRUŽANJE PODRŠKE U JAČANJU KAPACITETA OSNOVNIH ŠKOLA U PROVOĐENJU NASTAVE IZ PREDMETA ZDRAVI ŽIVOTNI STILOVI

Trajanje: januar 2014.– decembar 2014.
Donator: IPPF EN i UNFPA BiH
Lokacije: Sarajevo

O PROJEKTU

Za četrnaest godina rada, Asocijacija XY je ostvarila mnogo rezultata, a jedan od najznačajnijih je uvođenje alternativnog školskog predmeta Zdravi životni stilovi u osnovno-obrazovni sistem, koji je ostvaren uz partnerstvo sa Ministarstvom obrazovanja, nauke i mladih Kantona Sarajevo (Ministarstvo KS). Uvođenje predmeta u obrazovni sistem je bio dugotrajan proces koji je podrazumijevao kreiranje Vodiča za učenike Zdravi životni stilovi, Nastavnog plana i programa, kao i Priručnika za nastavnike, a koji su rezultati predanog rada Asocijacije i Ministarstva KS. U 2014. godini, pružena je podrška nastavnom osoblju kroz implementaciju 18 edukativno–zagovaračkih sesija za nastavnike i nastavnice s ciljem osiguranja pristupa kvalitetnim i provjerenim informacijama iz oblasti reproduktivnog zdravlja i zdravih stilova života.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

Saradnja sa Ministarstvom KS je nastavljena kroz realizaciju 18 edukativno–zagovaračkih sesija koje su implementirane kroz 9 dvodnevnih treninga za nastavno osoblje. Organizator treninga je Asocijacija XY, a facilitatori treninga su bili predstavnici Ministarstva KS i autori i autorice predmeta koji su na interaktivan i dinamičan način predstavili sadržaj i načine izvođenja modularne nastave kroz usvajanje životnih vještina i ostvarenje obrazovnih, odgojnih i funkcionalnih ciljeva iz Nastavnog plana i programa. Treningu su prisustvovala 184 nastavnika i nastavnice čija mišljenja i stavovi su kroz evaluacijski upitnik predmeta ukazali na potrebu za nastavkom edukacije nastavnog kadra, kreiranjem dodatnih edukativnih alata za provođenje nastave, ostvarivanjem saradnje sa nevladinim sektorom u cilju kvalitetnije provedbe nastave, jer je, kako su nastavnici i nastavnice istakli, predmet kvalitetan i od velike važnosti za učenike i učenice.

Sesije Reproductivno zdravlje su kreirane na osnovu kurikuluma Populacijskog vijeća „Jedan kurikulum za sve“, koji je u svijetu prepoznat kao jedinstven priručnik za pravilan razvoj mladih kroz pristup zasnovan na pravima, rodnoj osvještenosti i jednakom učešću za sve. Asocijacija XY je prevela i prilagodila kurikulum koji je sada dostupan nastavnom osoblju kao vrijedan alat za provođenje participatorne nastave za koju su učenici i učenice, u evaluaciji zadovoljstva predmetom, istakli da im se najviše dopada. Rezultati evaluacije ukazuju na potrebu mladih za ovim i sličnim sadržajima, zadovoljstvo načinom izvođenja i sadržajem predmeta, ali i želju da u budućnosti više njihovih vršnjaka pohađa nastavu iz školskog predmeta Zdravi životni stilovi. Svi nalazi evaluacija su primijenjeni u zagovaračkom planu mladih Asocijacije XY, koji su dali smjernice za kreiranje zagovaračke brošure za roditelje i djecu u obliku rasporeda časova, koja je distribuirana na području Kantona Sarajevo. Dodatne aktivnosti su, također, bile usmjerene prema roditeljima koji su dobili potrebne informacije i materijale kroz sesije organizovane u saradnji sa Vijećem roditelja Kantona Sarajevo. Sve aktivnosti su pratili i mediji koji su kreirali istraživačke priče o predmetu iz ugla nastavnog osoblja, ministarstva, roditelja, stručnjaka, Asocijacije XY i učenice koja pohađa nastavu iz predmeta *Zdravi životni stilovi*.

„Kvalitet i odgovornost u radu predstavnika Asocijacije XY, koji su uzeli direktno učešće u svim ovim aktivnostima, bili su jasan pokazatelj široj javnosti i naravno ovom Ministarstvu da budućnost važnih projektnih aktivnosti leži u saradnji vladinog sektora sa kvalitetnim nevladinim organizacijama kakva je Asocijacija XY“, istakla je Lamija Husić, stručna saradnica Ministarstva KS.

6

PROMOVISANJE ZDRAVIJIH ŽIVOTNIH STILOVA MEĐU MLADIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Trajanje: 2014.- 2017.
Donator: CARE International Balkans,
Vlada Švicarske, OAK Fondacija
Lokacije: Sarajevo, BiH

O PROJEKTU

Od septembra 2014. godine, Asocijacija XY u saradnji sa CARE International Balkans i uz podršku Vlade Švicarske, OAK Fondacije i CARE Njemačka-Luxemburg započinje novu trogodišnju fazu programa „Inicijativa mladića-promovisanje zdravijih životnih stilova među mladima u Bosni i Hercegovini osporavanjem rodni stereotipa“. Prilikom izrade nove faze projekta za period 2014–2017 godina, kantonalna i entitetska ministarstva obrazovanja pružila su punu podršku nastavku aktivnosti, ističući da je u prethodnim projektnim fazama, u periodu 2007-2013, Asocijacija XY sa partnerima postigla zavidne rezultate u radu sa mladima. Ovoj podršci priključile su se i druge institucije koje u fokusu svoga djelovanja imaju iste ili komplementarne ciljeve.

Nova trogodišnja faza integriše naučene lekcije iz prethodnog perioda, no pristupi u radu i metodologija u suštini se nisu promijenili. U prethodnim fazama, fokus je bio prvenstveno na radu sa mladićima, dok će u novoj fazi aktivnosti biti jednako usmjerene i na djevojke. Pored edukativnih aktivnosti u školama, planirane su brojne kampanje podizanja svijesti srednjoškolaca, ali i njihovo uključivanje u kreativne radionice putem kojih će se dodatno motivisati na nenasilne i pozitivne interakcije sa svojim vršnjacima. Program je baziran na usvajanju životnih vještina i znanja adolescenata, a u cilju njihovog podsticanja da preispituju stavove i vrijednosti koji ohrabruju nezdrave i nasilne obrasce ponašanja. Obzirom da će aktivnosti biti usmjerene na usvajanje novih i očuvanje postojećih zdravih i nenasilnih životnih stilova, Asocijacija XY će u školama u kojima se program implementira provesti naučno bazirana istraživanja korištena u prethodnoj fazi projekta. Ovim istraživanjem će se definisati početno stanje u školama, te u dodatnim evaluacijskim fazama pratiti napredak učenika i uspješnost projektnih intervencija. Nalazi evaluacije će biti korišteni za izradu sveobuhvatnog modela koji će proći proces akreditacije od strane relevantnih obrazovnih, zdravstvenih i drugih institucija i kao takav biti ponuđen besplatno svim školama u BiH na korištenje. Na ovaj način, Asocijacija XY u saradnji sa partnerima, osigurat će održivost metodologije čiji su pozitivni ishodi potvrđeni naučnim istraživanjima kroz sve prethodne faze. U prvom kvartalu 2015. godine, Asocijacija XY će identifikovati 3 omladinske organizacije koje će biti obučene i osnažene da preuzmu metodologiju i samostalno krenu u realizaciju aktivnosti programa „Inicijativa mladića“.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

U periodu od septembra do kraja decembra 2014. godine, organizovane su brojne pripremne aktivnosti koje su podrazumijevale strateško planiranje programskih intervencija, identifikaciju novih škola u kojima će spomenute aktivnosti biti implementirane, ali i usaglašavanje zajedničkih stavova partnera na projektu, obzirom da isti predviđa intenziviranje saradnje sa relevantnim ministarstvima i novim omladinskim nevladinim organizacijama koje će biti osnažene da samostalno planiraju, provode i evaluiraju programske intervencije. Od septembra do kraja decembra održana su 3 sastanka strateškog planiranja na kojima su, pored partnera, prisustvovali i predstavnici donatorskih organizacija koje su uključene u redovne monitoring aktivnosti. Tokom decembra, predstavnici Asocijacije XY predstavili su novi projekt na konferenciji „Stanje svjetskog stanovništva“ održanoj u Sarajevu, a koju je organizovao lokalni ured UNFPA. Također, u decembru je održana prva kampanja podizanja javne svijesti, koju su planirali i implementirali mladi okupljeni u „Budi Muško Klubu“ i „FKT klubu“. Kampanja je organizovana 10.12.2014. povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava i u sklopu kampanje „16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama“. Volonteri i volonterke Asocijacije XY i članovi/članice „Budi muško kluba“ Sarajevo su pozvali građane Sarajeva da daju svoj glas protiv nasilja i potpišu deklaraciju „Mojih 5 protiv nasilja“ koja je bila instalirana na Trgu djece Sarajeva. Riječ je o akciji regionalnog karaktera, koja je uspješno implementirana u nekoliko bh. gradova (Sarajevo, Banja Luka, Mostar, Konjic), ali i u Srbiji, Hrvatskoj i na Kosovu.

7

UNAPREĐENJE REGIONALNIH PRIORITETA ICPD AGENDE U OKVIRU PROGRAMA ZA PERIOD POSLIJE 2015.

Trajanje: mart 2014.- novembar 2014.
Donator: IPPF EN
Lokacije: Bosna i Hercegovina

O PROJEKTU

Prva Međunarodna konferencija o stanovništvu i razvoju (MKSR) održana je u Kairu 1994. godine i tom prilikom su se vlade 179 država, uključujući Bosnu i Hercegovinu, obavezale da će raditi na populacijskom razvoju zasnovanom na ljudskim pravima, a u skladu s Akcionim programom MKSR, koji je kreiran i usvojen na ovoj konferenciji. Akcioni program sadrži i niz obaveza koje se odnose na seksualno i reproduktivno zdravlje i prava, smanjenje siromaštva, veću stopu rodne jednakosti, poboljšanje pristupa kvalitetnijem obrazovanju i zdravstvu. Danas, 20 godina nakon MKSR, Bosna i Hercegovina je uradila mnogo na polju ostvarivanja preuzetih obaveza, stoga nam preostaje da i nakon 2015. godine, zajedno sa ostatkom svijeta, pokažemo istrajnost i odlučnost i nastavimo da gradimo društvo jednakih, gdje su ljudska prava imperativ, a kvaliteta života društvena orijentacija.

U BiH su uspostavljeni institucionalni subjekti na državnom i entitetskom nivou koji se bave rješavanjem pitanja vezanih za populacijski i održivi razvoj. Obzirom da se to odnosi na različite oblasti MKSR i MDG (Milenijski razvojni ciljevi), različite institucije, uključujući i međunarodne partnere, uključeni su u praćenje i realizaciju aktivnosti definisanih nacionalnim akcionim planom. Pojedine međunarodne institucije pružaju podršku jačanju međusektorske saradnje, a sve je više primjera uspješnih zajedničkih programa vladinih i nevladinih organizacija. Nevladine organizacije igraju značajnu ulogu u realizaciji spomenutih ciljeva. Posebno je važno naglasiti da u posljednjih 5 godina geometrijskom progresijom raste broj kvalitetnih programa koje zajedno provodi vladin i nevladin sektor. U 2014. godini, Asocijacija XY nastavlja aktivnosti zagovaranja, ali i monitoringa ostvarivanja ciljeva MKSR kroz projekat „Integracija regionalnih prioriteta ICPD agende u okviru Programa za period poslije 2015.“

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

U toku 2014. godine, Asocijacija XY nastavila je sa realizacijom aktivnosti usmjerenih na ubrzanje postizanja ciljeva definisanih nacionalnim Akcionim planom MKSR, a koji je usvojilo Vijeće ministara Bosne i Hercegovine i tako formalno definisalo nacionalne prioritete od kojih mnogi predstavljaju integralan dio misije Asocijacije XY. U martu 2014. godine, Asocijacija XY je oformila neformalnu koordinacionu grupu koja je bila zadužena za planiranje i praćenje realizacije aktivnosti. U martu i aprilu, koordinaciona grupa je napravila početnu analizu, te definisala prioritete oblasti kojima je posvećena posebna pažnja tokom projektne realizacije. Tom prilikom, identifikovane su ključne vladine institucije koje su kasnije uključene u program zagovaranja, ali i izradu seta preporuka za ubrzanje implementacije MKSR u BiH. U periodu od marta do novembra, održano je 10 sastanaka sa predstavnicima i predstavnicama relevantnih entitetskih i državnih institucija. U finalnoj fazi projekta, predstavnici i predstavnice ovih institucija su uključeni u izradu preporuka i zagovaračkih dokumenata koji će se u budućnosti koristiti za kvalitetniju integraciju seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava u agendi nakon 2015. i ubrzati implementaciju preuzetih obaveza i definisanih aktivnosti nacionalnim programom MKSR. Uvažavajući značajnu ulogu nevladinog sektora i njegovih kapaciteta u oblasti zagovaranja, Asocijacija XY je 2014. godine učestvovala na brojnim sastancima sa njihovim predstavnicima i predstavnicama, a rezultat su uspostavljena partnerstva sa 4 nevladine organizacije. Posebno je važno istaknuti učešće Asocijacije XY na međunarodnoj konferenciji „Populacija i razvojni dijalog“, održanoj u junu 2014. godine. Na ovoj konferenciji su predstavljeni koraci koje Asocijacija XY i nacionalni ured UNFPA poduzimaju kako bi se ubrzala implementacija aktivnosti definisanih planom akcije, te je uspostavljena saradnja sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH čiji su predstavnici aktivno učestvovali na ovoj konferenciji. Od jula do septembra 2014. godine, predstavnici relevantnih entitetskih institucija napravili su analizu postignutih rezultata u oblasti MKSR u posljednjih 20 godina, te kreirali set preporuka koje će doprinijeti ostvarenju preostalih ciljeva MKSR. Izrađena su dva dokumenta „Seksualno i reproduktivno zdravlje u BiH – Pregled politika, legislativa i trenutna situacija na polju SRZP u BiH“ i „Preporuke za unapređenje SRZP u Bosni i Hercegovini“. Kako bi se javnost u BiH upoznala sa značajem i implementacijom aktivnosti definisanih nacionalnim MKSR programom, Asocijacija XY je u saradnji sa magazinom „Žurnal“ objavila set informativnih članaka.

MEĐUSEKTORSKA SARADNJA U CILJU UNAPREĐENJA PROCEDURA ZA PROAKTIVNU ZAŠTITU ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA

Trajanje: august 2014. - maj 2015.
Donator: Ambasada SAD-a u BiH
Lokacije: Sarajevo, Banja Luka, Mostar i
Brčko, BiH

O PROJEKTU

Bosna i Hercegovina svojom geografskom pozicijom, ali i kao posljedica tranzicije kroz koju prolazi, pogodno je tlo za pojavu različitih formi trgovine ljudima. Razvoju ovog fenomena u našem društvu značajno doprinosi nedostatak znanja i informacija o njenim pojavnim oblicima. Značajne napore u rješavanje problema trgovine ljudima ulažu nevladine organizacije, koje u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti Bosne i Hercegovine rade na jačanju međusektorske podrške žrtvama trgovine ljudima. Primjer kvalitetne saradnje vladinih i nevladinih organizacija i institucija je projekat „Međusektorska saradnja u cilju unapređenja procedura za proaktivnu zaštitu žrtava trgovine ljudima“, a koji Asocijacija XY implementira u partnerstvu sa Ministarstvom sigurnosti BiH, tj. Uredom državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije u Bosni i Hercegovini. Također, značajnu ulogu u projektnoj implementaciji imaju centri za mentalno zdravlje, centri za socijalni rad i policija. Projekat predstavlja nastavak uspješne i kvalitetne saradnje Asocijacije XY sa Ministarstvom sigurnosti BH u cilju formiranja novih, ali i unapređenja postojećih referalnih mehanizama relevantnih u kontekstu prevencije, ali i pružanja usluga žrtvama trgovine ljudima. Aktivnosti projekta komplementarne su sa prioritetima i ciljevima unutar Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima u BiH 2013-2015, tj. strateškim ciljevima D.7. Razvijanje standarda pružanja pomoći žrtvama trgovine ljudima i D.8. Reintegracija žrtava trgovine ljudima (rehabilitacija, repatrijacija i resocijalizacija). Planirane aktivnosti doprinose razvijanju minimalnih standarda kvaliteta pružanja pomoći žrtvama trgovine ljudima u domenu osiguranja pravne pomoći, smještaja, psiho-socijalne zaštite, medicinske skrbi, obrazovanja, obuke za posao, pronalaženja posla i sl.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

Tokom 2014. godine, Asocijacija XY je implementirala dvije radionice za 26 predstavnika centara za socijalni rad, centara za mentalno zdravlje i policije. Obje radionice su dizajnirane na način da upoznaju učesnike sa fenomenom trgovine ljudima, te da ih kroz interakciju sa facilitatorima, na praktičan i jasan način, upoznaju sa koracima i procedurama koje je neophodno poduzeti kako bi žrtva uživala najviši standard u procesu rehabilitacije, repatrijacije i resocijalizacije, ali i u kontekstu prevencije novih slučajeva trgovine ljudima kroz međusektorsku saradnju ključnih institucija u zemlji.

Kako bi se pružila kvalitetna rješenja u kontekstu pružanja proaktivne zaštite žrtvama trgovine ljudima, projektom je planirana izrada Vodiča koji će na praktičan i jednostavan način predstaviti korake koje je neophodno poduzeti kako bi se žrtvama trgovine ljudima omogućio pristup kvalitetnoj zaštiti i procesima rehabilitacije, repatrijacije i resocijalizacije. Tome je prethodilo imenovanje radne grupe, inicirano od strane Ministarstva sigurnosti, a čime je osigurano da relevantne institucije predlože članove i članice koji/e

svojom ekspertizom mogu doprinijeti da ovaj Vodič bude kvalitetan alat za pružanje adekvatnih usluga žrtvama trgovine ljudima. Tokom 2014. godine, održana su dva sastanka radne grupe na kojima je definisan metodološki okvir i dodijeljeni zadaci članovima radne grupe. Krajem decembra 2014. godine kreiran je prvi nacrt Vodiča.

Kako bi se potakao širi društveni dijalog i podigla svijest građana Kantona Sarajevo o problemu trgovine ljudima, sa naglaskom na prosjačenje, Asocijacija XY u saradnji sa Ministarstvom sigurnosti BiH, Odsjekom za borbu protiv trgovine ljudima, a u skladu sa Strategijom suprotstavljanja trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini za period 2013.-2015. godina i Programom obilježavanja značajnih datuma iz oblasti ljudskih prava u Bosni i Hercegovini, poduzela je niz aktivnosti u vezi obilježavanja Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima, 18. 10. 2014. godine. Pomenute aktivnosti su provedene i u Banjaluci, Tuzli i Mostaru.

MENTALNO ZDRAVLJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Trajanje: mart 2014.-februar 2015.
Donator: Vlada Švicarske
Lokacije: BiH

O PROJEKTU

Projekat mentalnog zdravlja u BiH provodi se u cijeloj zemlji i predstavlja rezultat kontinuirane opredijeljenosti Federalnog ministarstva zdravstva i Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske ka stvaranju boljeg okruženja i bolje zaštite mentalnog zdravlja u BiH. Projekat podržava strategije mentalnog zdravlja u oba entiteta (FBiH i RS) i Brčko distriktu, kao i nadležnost Ministarstva civilnih poslova BiH za usklađivanje zdravstvene politike u zemlji i ispunjavanje međunarodnih obaveza BiH. Projekat implementira Asocijacija XY.

Misija Projekta mentalnog zdravlja u BiH je ostvariti zajedničku viziju entitetskih ministarstava zdravstva/zdravlja o boljem mentalnom zdravlju ljudi u BiH na osnovu bolje politike i boljih usluga koje mogu dostići evropski standard u zaštiti mentalnog zdravlja. Projekat pruža stručnu i tehničku podršku potrebnu za ostvarenje strateške vizije, dok ministarstva osiguravaju da se projekat provodi pod njihovim strateškim vodstvom. Na ovaj način se podrška koju pruža Vlada Švicarske jasno usmjerava ka stvaranju dobro usklađenog sistema koji može dovesti do poboljšanja zdravlja i dobrobiti osoba sa mentalnim problemima.

Prva faza Projekta mentalnog zdravlja u BiH trajala je od maja 2010. do februara 2014. godine. Faza I se u velikoj mjeri temeljila na nalazima i preporukama sveobuhvatnog istraživanja stanja u oblasti mentalnog zdravlja u BiH pod nazivom "Analiza situacije i procjena usluga mentalnog zdravlja u zajednici u BiH" koje je proveo Projekat mentalnog zdravlja za JI Evropu 2009. godine i koji predstavlja ocjenu napretka u oblasti mentalnog zdravlja u zajednici u period 2000.-2008. godine.

Faza II je nastavak Faze I, te direktno odražava i podržava strateški pristup kao odgovor na mnoge izazove koji se javljaju pri reformi mentalnog zdravlja definisanoj u entitetskim strategijama za zaštitu i unapređenje mentalnog zdravlja. Projektni dizajn i očekivani rezultati Faze II Projekta mentalnog zdravlja u BiH zasnovani su na ostvarenim rezultatima i izazovima koji su utvrđeni u Fazi I, kao i na prepoznatim potrebama mentalnozdravstvenih profesionalaca i korisnika usluga, kao i reformskim prioritetima.

GLAVNI CILJEVI PROJEKTA I NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI

Opći cilj Projekta mentalnog zdravlja u BiH, Faze II, je „Doprinijeti poboljšanju općeg blagostanja osoba s mentalnim poremećajima i onih kod kojih postoji rizik od razvoja mentalnog poremećaja“, a ukupni rezultat Faze II definiran je kao „Smanjenje stigmatizacije, povećana socijalna inkluzija i poboljšan kvalitet života osoba sa mentalnim poremećajima i onih kod kojih postoji rizik od razvoja mentalnog problema, odnosno poremećaja“.

Za ostvarenje navedenih ciljeva projektne aktivnosti će se odvijati u tri različita strateška područja koja se međusobno dopunjuju:

1. Jačanje upravljačkih kapaciteta aktera u sistemu zaštite mentalnog zdravlja u zajednici.
2. Poboljšanje pristupa i kvalitete usluga mentalnog zdravlja u zajednici.
3. Smanjenje diskriminacije osoba s problemima mentalnog zdravlja.

Planirani ishod 1: Upravljanje uslugama mentalnog zdravlja u zajednici je učinkovitije i njihov kvalitet se kontinuirano poboljšava na osnovu dokaza

S ciljem uspostavljanja efikasnog upravljanja ustanovama zdravstvene zaštite na nivou zajednice, u izvještajnom periodu su provedene aktivnosti razvoja i implementacije transparentnih procedura i standarda rada zdravstvenih ustanova putem procesa akreditacije centara za mentalno zdravlje. S druge strane, učinjeni su pomaci u smjeru uspostavljanja sistema za praćenje stanja mentalnog zdravlja u zemlji, koje je usklađeno sa standardima međunarodnog izvještavanja i fokusirano na praćenje kvaliteta, te poduzimanje mjera za poboljšanje prakse. Ključni koraci u vezi s ovim ishodom načinjeni i dokumentirani su:

- Razvoj seta indikatora kvaliteta usluga mentalnog zdravlja;
- Akreditacija centara za mentalno zdravlje – u FBiH je akreditovano šest centara za mentalno zdravlje i jedan je akreditovan uslovno; u RS su akreditovana dva centra za mentalno zdravlje;
- Podrška razvoju strategija mentalnog zdravlja;
- Analiza stanja i potreba u oblasti izvještavanja u mentalnom zdravlju.

Planirani ishod 2: Osobe sa mentalnim poremećajima i one kod kojih postoji rizik od razvoja mentalnih poremećaja u svojim zajednicama imaju pristup proširenim i kvalitetnijim uslugama mentalnog zdravlja

Poboljšanje kvaliteta usluga koje se pružaju osobama s mentalnim poremećajima i onima kod kojih postoji rizik od razvoja problema i poremećaja mentalnog zdravlja ostvarit će se uvođenjem inovativnih usluga u ustanovama za mentalno zdravlje usmjerenih na oporavak i povećanim pristupom nizu komplementarnih usluga u zajednici.

U tom cilju ostvareni su početni rezultati kroz sljedeće korake:

- Priprema projekata profesionalnih udruženja za provođenje edukativnih programa u CMZ-ovima;
- Priprema uvođenja formalne obuke iz okupacione terapije u mentalnom zdravlju kroz zdravstvene fakultete u BiH;
- Podrška efektivnoj primjeni usluge koordinisane brige u mentalnom zdravlju;
- Definiranje okvira i smjernica za provođenje preventivnih i promotivnih programa u mentalnom zdravlju;
- Podržana infrastruktura CMZ-ova.

Planirani ishod 3: Smanjena diskriminacija prema osobama sa mentalnim poremećajima na nivou zajednice

U izvještajnom periodu je urađena procjena iskustva diskriminacije korisnika usluga mentalnog zdravlja koja predstavlja polazno stanje u odnosu na koje će se ocjenjivati rezultati odgovarajućih projektnih aktivnosti. Zaključeno je su korisnici obuhvaćeni ovim istraživanjem najviše doživjeli diskriminaciju u sljedećim domenama od 17 ispitanih: društveni život, zasnivanje radnog odnosa, u toku radnog odnosa, ostvarivanje prava na beneficije, socijalne naknade i invalidsku penziju, kontakti sa policijom, zasnivanje porodice i rađanje djece. Rezultati će poslužiti kao polazna osnova za dalje istraživanje i izradu koordiniranog plana mjera i aktivnosti kojima će se osigurati podrška sistemu u promociji mentalnog zdravlja, prevenciji mentalnih poremećaja, redukciji stigme i diskriminacije osoba sa mentalnim poremećajima, te poboljšanju liječenja i postizanju oporavka od mentalnih poremećaja. U izvještajnom periodu ostvareni su početni rezultati u okviru ovog ishoda kroz sljedeće korake:

- Izrada Nacrta vodiča za provođenje antistigma programa iz oblasti mentalnog zdravlja usmjerenih prema specifičnim populacijskim grupama;
- Praćenje i analiza promjena stigmatizirajućih stavova u bh. medijima;
- Izrada Nacrta priručnika za intervencije socijalne inkluzije korisnika usluga mentalnog zdravlja.

DOPRINOS ORGANIZACIJA CIVILNOG DRUŠTVA UNAPREĐENJU POLOŽAJA LJUDI KOJI BOLUJU OD RIJETKIH BOLESTI U BOSNI I HERCEGOVINI

Trajanje: decembar 2012. – decembar 2014.
Donator: Evropska unija
Lokacije: Bosna i Hercegovina

O PROJEKTU

Projekt „Doprinos organizacija civilnog društva unapređenju položaja ljudi koji boluju od rijetkih bolesti u Bosni i Hercegovini“ prepoznat je od strane Evropske unije kao prilika da se zajedničkom saradnjom organizacija civilnog društva i nadležnih ministarstava zdravstva stvori osnova za sistemsko rješavanje problema zdravstvene zaštite građana BiH koji imaju dijagnosticiranu neku od rijetkih bolesti. Kroz projekt je predviđeno jačanje Koalicije organizacija u zdravstvu BiH (KOZ BiH), koja svojim djelovanjem doprinosi jednakom i kvalitetnom pristupu zdravstvenoj zaštiti svih građana, bez diskriminacije i stigme, kroz saradnju sa vlastima u BiH i uz podršku relevantnih međunarodnih i domaćih organizacija. Udruženja koja okupljaju osobe oboljele od rijetkih bolesti i članice KOZ-a BiH su kroz projekt imale mogućnost ojačati svoje kapacitete i aktivno učestvovati u svim projektnim aktivnostima.

Glavni ciljevi projekta: Ciljevi projekta bili su usmjereni na uspostavljanje strateškog okvira za unapređenje zdravstvene zaštite ljudi koji boluju od rijetkih bolesti, te razvijanje i uvećanje kapaciteta organizacija civilnog društva za partnerski dijalog sa organima vlasti, kreiranje i implementaciju politika i programa u oblasti zdravstvene zaštite.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

U drugoj godini implementacije projekta nastavilo se s jačanjem kapaciteta korisničkih udruženja koja su u toku 2014. prisustvovala na dva treninga na temu: Stigma i diskriminacija u oblasti rijetkih bolesti i Upravljanje projektnim ciklusom i efektivnom komunikacijom. Nastavilo se i s razmjenom dobrih praksi i ekspertize sa bh. korisničkim udruženjima od strane Hrvatske koalicije udruga u zdravstvu, što je doprinijelo određivanju daljnjih smjernica u postavljanju novih ciljeva i zadataka kada su u pitanju rijetke bolesti u BiH. Iznimno važan segment projekta koji je proveden u 2014. je Nacionalna kampanja o rijetkim bolestima u Bosni i Hercegovini kojoj je bio cilj da se šira javnost upozna s temom rijetkih bolesti, problemima s kojima se svakodnevno suočavaju oboljeli i da se građani što više senzibiliziraju na specifične potrebe ove ranjive populacije bh. društva. Zagovaračke aktivnosti Asocijacije XY po pitanju usvajanja entitetskih strategija o rijetkim bolestima su bile prioritete. Sve što je urađeno u okviru projekta prezentovano je na Konferenciji o rijetkim bolestima u decembru 2014., gdje su se imali priliku okupiti projektni partneri, predstavnici korisničkih udruženja, predstavnici entitetskih ministarstava zdravstva i drugih relevantnih institucija, ali i predstavnici korisničkih udruženja iz regiona.

Ostvarenja (rezultati) projekta: Strategija o rijetkim bolestima Federacije Bosne i Hercegovine, izrađena u prvoj godini ovog projekta od strane radne grupe imenovane od Federalnog ministarstva zdravstva, usvojena je na sjednici Vlade FBiH, održanoj u junu 2014. godine. Program za rijetke bolesti u Republici Srpskoj usvojen je od Vlade Republike Srpske u decembru iste godine. Oba dokumenta predstavljaju prekretnicu u rješavanju pitanja rijetkih bolesti u BiH i osnovu za osiguravanje institucionalnog okvira i mehanizama za kvalitetnu zdravstvenu zaštitu oboljelih. U njima su definisani prioritetni strateški ciljevi, u prvom redu izrada registra rijetkih bolesti, unapređenje rane dijagnostike i pristupa medicinskom tretmanu i uspostavljanje centara za rijetke bolesti u Federaciji BiH i Republici Srpskoj.

Kroz set od četiri treninga u toku dvogodišnjeg provođenja projekta ojačani su kapaciteti korisničkih udruženja koji okupljaju oboljele od rijetkih bolesti i istovremeno kapaciteti Koalicije organizacija u zdravstvu BiH. Edukovano je ukupno 85 članova iz 16 korisničkih udruženja.

U okviru Nacionalne kampanje o rijetkim bolestima u BiH javnost je informisana o tome što su to rijetke bolesti, kakav je socio-ekonomski položaj oboljelih, koji su kritični problemi s kojima se svakodnevno susreću. Kampanja je realizovana u formi 4 radio emisije koje su emitovane na Radiju FBiH i 19 radio vinjeta koje su istovremeno emitovane na Radiju FBiH i Radiju BN. Kampanjom su pokriveni i printani mediji: magazin Azra i Zdravlje u kući i tom prilikom su čitaoci mogli više saznati o ovom projektu i kako je živjeti s rijetkom bolešću u Bosni i Hercegovini.

PREVENCIJA NASILNIČKOG PONAŠANJA MEĐU MLADIMA OPĆINE CENTAR-ZAUSTAVI NASILJE

Trajanje: septembar 2014.-decembar 2014.
Donator: Općina Centar Sarajevo
Lokacije: Sarajevo, BiH

O PROJEKTU

Projekat „Prevenција nasilničkog ponašanja među mladima Općine Centar–ZAUSTAVI NASILJE“ implementiran je kroz niz edukativnih aktivnosti u periodu od septembra do decembra 2014. godine. Projekat je direktno obuhvatio učenike i učenice sedmih, osmih i devetih razreda OŠ „Nafija Sarajlić“, dok je edukativno-promotivna kampanja, pored navedenih razreda, bila usmjerena i na učenike i učenice petih i šestih razreda, koji su imali priliku da od svojih vršnjaka i vršnjakinja saznaju o radionicama, a potom i da budu direktno uključeni u završne projektne aktivnosti. Projekat je za cilj imao da 180 mladih sa područja Općine Centar edukuje o postojanju problema nasilja, o tome šta znači nasilna komunikacija, kao i kako prepoznati pojedine oblike nasilja. Implementacijom radionica, koje su vodili treneri/trenerice i edukatori/edukatorice vršnjačke edukacije, projekt je osigurao povećanje znanja mladih o nasilju i nasilnoj komunikaciji, te su treneri/trenerice i edukatori/edukatorice vršnjačke edukacije, interaktivnim metodama sa mladima diskutovali o tome kako su pojedini oblici nasilja ponekad učestali u njihovom okruženju i nisu prepoznati kao takvi, te o tome kako postoje razni alati kojima se mogu spriječiti određeni oblici nasilja među mladima. Edukativno-promotivna kampanja je kroz ovaj projekt mladima približila načine nenasilne komunikacije i promovisala zdrave životne stilove.

NAJZNAČAJNIJE AKTIVNOSTI I REZULTATI

Projektom aktivnostima je obuhvaćeno direktno 190 mladića i djevojaka, dok je broj indirektno dosegnutih korisnika i korisnica preko 300, s obzirom da su neke aktivnosti indirektno uticale i na niže razrede od onih koji su bili ciljna grupa. Navedenih 190 učesnika i učesnica je starosne dobi od 13-15 godina i oni su imali priliku da kroz interaktivne radionice učestvuju u diskusijama i ostvare pozitivan uticaj na mlađe učenike i učenice u ovoj školi.

Uvidom u analizirani pred i post-testing upitnika, utvrđeno je značajno povećanje znanja mladih na teme nasilja i nenasilne komunikacije, te zdravlja i zdravih životnih stilova u iznosu od 77,67%. Analizom zasebnih cjelina u sklopu testinga, možemo zaključiti da je do najvećeg povećanja znanja došlo u oblasti nasilja (97%). Posebno interesovanje pokazali su za oblast puberteta, gdje je došlo do povećanja znanja za 100%. U trećem pitanju, koje se odnosi na psihoaktivne supstance, zabilježen je porast čak za 79%. Veliki uspjeh predstavlja činjenica da sada čak 84% više učenika i učenica poznaje tehnike smirivanja i njihovu primjenu, što je u njihovom uzrastu, periodu emotivnih i fizičkih promjena, jako bitno.

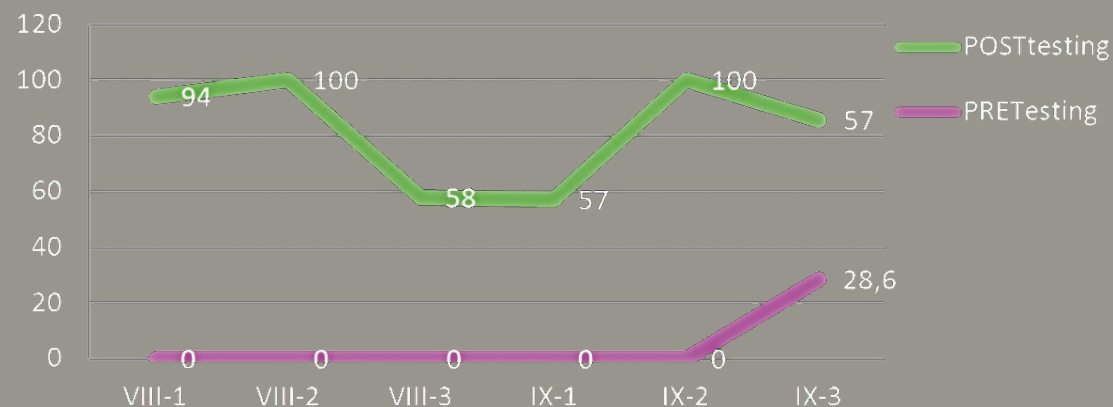
Za potrebe edukacije, kreirani su lifleti sa nazivom „Šta radim kad sam ljut“, koji su distribuirani za 300 učenika i učenica, a koji pružaju korisne i praktične informacije na temu prevencije nasilja i nasilne komunikacije.

Također, u toku realizacije projekta, organizovane su dvije radionice za odabrane učenike i učenice koji su posjetili Prijateljski centar za zdravlje mladih Asocijacije XY, te tom prilikom razgovarali sa psihologinjom Asocijacije XY na teme odlaska kod psihologa i koristima koje posjete psihologu mogu ostvariti, posebno kod pojave nasilnih oblika ponašanja.

U finalnoj fazi projekta, distribuirano je preko 190 pisama roditeljima sa ciljem podsticanja interakcije i otvorenog dijaloga o značaju saradnje škole, roditelja i relevantnih nevladinih organizacija koji udruženim djelovanjem mogu kvalitetnije odgovoriti na potrebe populacije na koju se projekat odnosi.

GRAFIČKI PRIKAZ POVEĆANJA ZNANJA UČESNIKA PROJEKTA

12

KID'S FESTIVAL SARAJEVO

Trajanje: juni 2014.
Donator: UNFPA BiH
Lokacije: Sarajevo, BiH

O PROJEKTU

Kid's Festival je najveći nezavisni događaj za mlade u jugoistočnoj Evropi. Svake godine Festivalu prisustvuje preko 40.000 djece iz svih krajeva BiH. Riječ je o najbogatijoj manifestaciji koja radionicama, izložbama, interaktivnim sesijama, filmovima, plesom i muzikom godišnje okuplja na desetine hiljada mladih ljudi.

Asocijacija XY je uz saradnju sa UNFPA BiH osigurala u 2014. godini svoje mjesto na prestižnom Kid's Festivalu i predstavila se javnosti i mladima kroz set edukativno-zabavnih radionica, koje su vodili vršnjački edukatori i edukatorice Asocijacije. Učešće na radionici su uzeli mladi ljudi iz cijele Bosne i Hercegovine koji su organizovano, u pratnji roditelja i nastavnog osoblja, posjetili Festival zabave i znanja u Sarajevu. Slogan Kid's Festivala u 2014. „Zajedno možemo više“, bio je usmjeren na promociju solidarnosti, humanosti i brige o vršnjacima i vršnjakinjama, koji su tokom godine bili pogođeni posljedicama poplava. Interaktivna radionica „Uči gdje stigneš“ na temu „Djeca i poplave“ je plijenila pažnju mnogih učesnika Festivala, te je više od 400 djece i mladih prisustvovalo sesijama o zdravlju djece u periodu poplava i nakon poplava. Prva radionica referirala se na temu djeca i poplave, druga i treća radionica su bile fokusirane na zdravu ishranu i važnost fizičke aktivnosti djece za pravilan rast i razvoj, a četvrta finalna radionica je adresirala pitanja reproduktivnog zdravlja mladih. Same teme su u direktnoj vezi sa alternativnim školskim predmetom Zdravi životni stilovi koji je uveden u osnovne škole u Kantonu Sarajevo za uzraste od petog do devetog razreda, a koji je kroz radionice predstavljen svim mladima ljudima, posjetiteljima Kid's Festivala u Sarajevu. Specijalno za ovu priliku, kreiran je i liflet Djeca i poplave namijenjen populaciji djece koja su pogođena elementarnom prirodnom nepogodom, a koja može ostaviti zdravstvene posljedice. Liflet sadrži kratke i korisne informacije predstavljene na zanimljiv način i prilagođen mlađoj populaciji.

AKTIVNOSTI UREDA ASOCIJACIJE XY U BANJALUCI

ASOCIJACIJA XY BILJEŽI REZULTATE I U BANJALUCI

Ured Asocijacije XY u Banjaluci osnovan je 2006. godine od kada i aktivno radi na polju promocije i zaštite zdravlja, zdravih stilova života, ali i seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava mladih i ranjivih grupa. Svi rezultati ureda Asocijacije XY u Banjaluci su ostvareni uz predan i organizovan volonterski angažman mladih, škola i partnerskih organizacija.

U 2014. godini, ured u Banjaluci je organizovao i implementirao ulične akcije, kampanje podizanja svijesti, fokus grupe za testiranje brošura, vršnjačke edukacije, sastanke redakcije časopisa „Love&Sex“, te su volonteri i volonterke iz Banjaluke prisustvovali regionalnoj prezentaciji izvještaja „Stanje svjetskog stanovništva“ u Sarajevu, koju je organizovala UNFPA BiH.

Osim promotivno-edukativnih aktivnosti, ured u Banjaluci je tokom cijele godine pružao savjetodavne usluge, kao i usluge podjele kondoma svim mladim ljudima. Partnerstva su ostvorena sa mnogobrojnim nevladinim organizacijama i vladinim institucijama, ali je saradnja sa dječijim edukativnim centrom „Svjetlice“ iz Banjaluke zasigurno obilježila godinu. Naime, centar „Svjetlice“ pruža usluge podrške edukaciji djece sa Down-ovim sindromom i njihovih roditelja kroz rad u manjim grupa definisanim u odnosu na potrebe djece. Asocijacija XY je u saradnji sa centrom „Svjetlice“ organizovala edukativnu radionicu za roditelje, odgajatelje i druge stručne osobe uključene u rad centra. Edukativni modul je zasnovan na metodologiji „Sve o nama“ koju je razvila Britanska asocijacija za planiranje porodice i s njom osvojila mnoge nagrade za kvalitet i inspirativnost. Učesnice edukativne sesije „Sve o nama“ u Banjaluci su dobile osnovne informacije o modulu, njegovoj upotrebi i prednostima korištenja modula u kući kada se razgovara o tijelu, seksualnosti i odnosima. Predsjednica edukativnog centra „Svjetlice“, dipl. psihologinja Valentina Ćuk, smatra da modul pruža osnovne informacije, daje smjernice i ohrabruje roditelje da započnu temu edukacije o seksualnosti sa svojom djecom koja imaju Down-ov sindrom. „S obzirom da je seksualno i reproduktivno zdravlje tema o kojoj se kod nas veoma malo razgovara, čak i sa adolescentima koji nemaju smetnje u razvoju, koja se i dalje nažalost, ne samo kod roditelja već i kod velikog broja prosvjetnih radnika, posmatra kao tabu, ovo je jedinstven priručnik koji kako roditelja tako i nastavnika može uputiti i osloboditi za razgovor na datu temu. Modul „Sve o nama“ ima veliki potencijal i treba da ga upozna veći broj ljudi“, kazala je gđa Ćuk.

I DANAS SLAVIMO ŽENE!

SRETAN 8. MART!

XY YOUTH CENTAR I YSAFE BIH

DRUGI ROĐENDAN XY YOUTH CENTRA

XY Youth Centar je u 2014. godini obilježio svoj drugi rođendan, te je danas prepoznat od strane volontera/volonterki, edukatora/edukatorki i trenera/trenerica kao mjesto gdje mladi imaju mogućnost da se susreću i nadograđuju svoje znanje, održavaju treninge, uvježbavaju prezentacijske vještine ili razgovaraju o iskustvima.

Aktivno djelovanje volontera Asocijacije XY u bh. društvu je ostvareno kroz Youth Sexual Awareness for Europe BiH mrežu (YSAFE BiH mrežu), koja je osnovana 2006. godine tokom prve godišnje konferencije održane u Sarajevu. Mreža je sastavni dio mnogo veće IPPF EN YSAFE omladinske mreže. Asocijacija XY je podržala ovu regionalnu inicijativu i osnovala nacionalnu mrežu s ciljem da okupi mlade ljude iz različitih gradova BiH kako bi razmijenili iskustva, informacije i vještine, podijelili primjere pozitivne prakse i zajednički iznalazili rješenja za prevazilaženje prepreka sa kojima se susreću u svakodnevnom radu. Pored toga, cilj je poboljšati učešće mladih ljudi u programima promocije i zaštite seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava na nacionalnom, regionalnom i evropskom nivou.

XY Youth Centar i YSAFE BiH zabilježili su izvrsne rezultate tokom 2014. godine:

- 1.000 mladih ljudi edukovano kroz osnovne i srednje škole putem radionica vršnjačke edukacije na teme seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava, nenasilne komunikacije, zdravlja i zdravih životnih stilova;
- 20 novih vršnjačkih edukatora na teme zdravlja i zdravih životnih stilova;
- Preko 1.000 direktno dosegnutih građana kroz ulične aktivnosti kao što su Svjetski dan zdravlja, Svjetski dan kontracepcije, 16 dana aktivizma, Svjetski dan AIDS-a i mnoge druge;
- Preko 10.000 podijeljenih kondoma u toku godine;
- Preko 15.000 podijeljenih edukativnih brošura;
- Više od 500.000 osoba dosegnuto preko kanala komunikacije i društvenih mreža;
- Uspostavljen Statut i tijelo YSAFE BiH mreže volontera, edukatora i trenera vršnjačke edukacije;
- XY Youth Center zabilježio preko 1.000 posjeta;
- Izdana 3 izdanja edukativno-zabavnog časopisa „Love&Sex“ i pripremljeno je 8. izdanje koje je izdano početkom 2015.godine.

U fokusu: Zmajevi, Germanwings, formiranje vlasti

VJESTI BIZNIS SPORT MAGAZIN LIFESTYLE SCITECH

Asocijacija XY: Budi muško, potpiši deklaraciju "Mojih 5 protiv nasilja"

U saradnji sa CARE International, Balkans i uz podršku Švicarske vlade, Austrijske razvojne agencije (ADA), OAK Fondacije i CARE Njemačka-Luxemburg, Asocijacija XY sa svojim volonterima organizirala akciju povodom Međunarodnog dana ljudskih prava i u sklopu kampanje "16 dana aktivizma protiv nasilja nad ženama".

SEKSUALNO OBRAZOVANJE DECE

TV N1_Novi dan_17.11.2014.

Asocijacija XY
Subscribers 32 Downloads 1360

dan 15, 2015
programa "Novi dan" televizije N1: Seksualno obrazovanje u školama.

Asocijacija XY Sarajevo
Non-Governmental Organization (NGO)

3,731 likes

Find New Customers
Connect with more of the people who matter to you

Asocijacija XY Sarajevo
Preko 200 različitih balena uslovanio je nestagnom i nebalenim, paraziti, virusi i hemijske supstance. Prilikom kontaminacije hrane i vode umre 2 miliona ljudi. Kada su zoonozne bolesti različitih životinja...

WHO: How World...

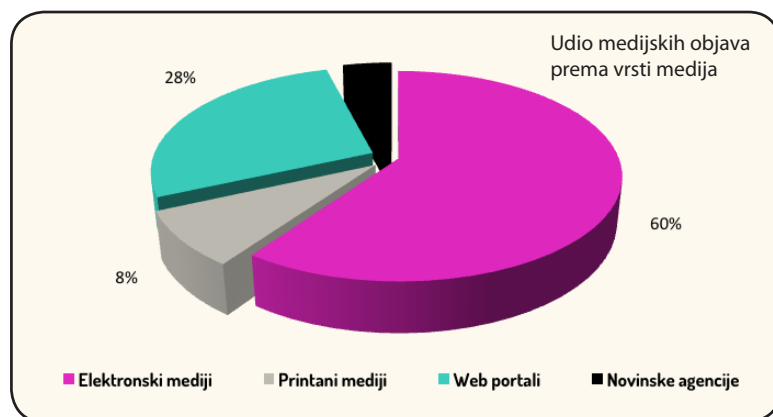
XY VIDLJIVOST

Asocijacija XY od svog osnivanja prepoznaje važnost izgradnje vizuelnog identiteta i imidža, te pažljivo osmišljenih komunikacijskih aktivnosti.

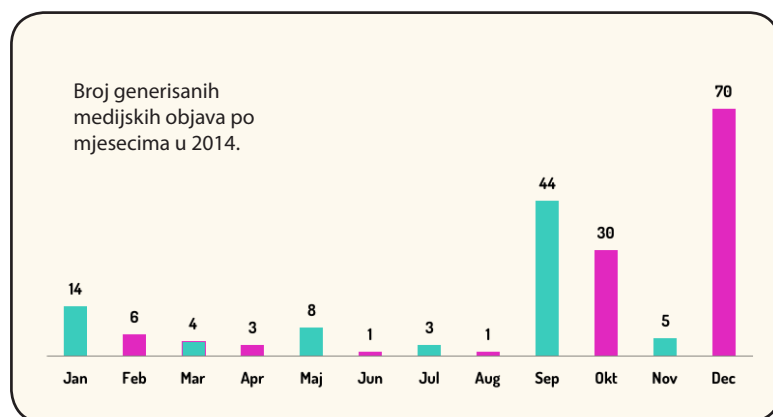
U skladu sa savremenim trendovima i zahtjevima tržišta, novi vizuelni identitet Asocijacije XY je jasno definisan, originalan, jednostavan i prepoznatljiv, te dobro prihvaćen od strane ciljanih grupa, ali i šire javnosti.

Web stranica, kao i društveni komunikacijski kanali Asocijacije XY (Facebook, Twitter, Youtube i Soundcloud) su izmijenjeni i adaptirani, te ih karakteriše "user friendly" pristup, jednostavnost i moderan dizaj. Sve je to doprinijelo kontinuiranom povećanju broja fanova i interakcije sa istima na XY društvenim mrežama.

Neizostavno je pomenuti da se Asocijacija XY uspjela proteklih godina uspješno pozicionirati na medijskoj sceni BiH, a mediji je danas prepoznaju kao pouzdanog, relevantnog i stručnog partnera i sagovornika kada je riječ o temama koje obrađuju seksualno i reproduktivno zdravlje i prava, zdrave životne stilove i mentalno zdravlje.

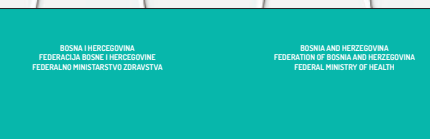
Analiza medijskih objava ukazuje na značajan broj medijskih članaka/priloga, tačnije 189 pozitivnih medijskih objava, generisanih tokom 2014. godine u kojim se pominju teme i aktivnosti Asocijacije XY, ali i donatori, vladine institucije i partneri. Najviše medijskih objava je generisano tokom decembra 2014.

O Asocijaciji XY najčešće su izvještavali elektronski mediji, a potom web portali, printani mediji i novinske agencije. Interesovanje za programske oblasti AXY pokazali su, kako Javni RTV servisi, tako i privatne bh. i regionalne medijske kuće.

ПРОГРАМ ЗА РИЈЕТКЕ БОЛЕСТИ
У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ 2015 – 2020. године

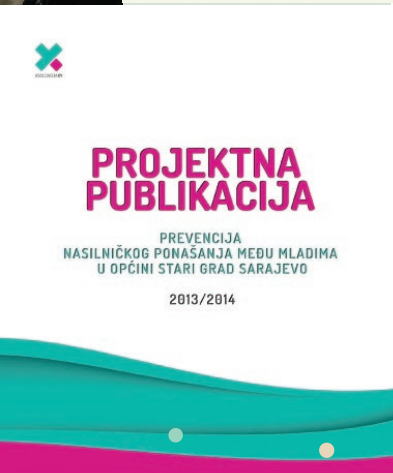
СТРАТЕГИЈА О РИЈЕТКИМ БОЛЕСТИМА
ФЕДЕРАЦИЈЕ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
(2014–2020)

Sarajevo, juni 2014. godine

DOSTUPNO U SVIM OSNOVNIM ŠKOLAMA KANTONA SARAJEVO

IZBORNI PREDMET

Zdravi® životni stilovi

ZDRAV IZBOR ZA VAŠE DIJETE

Indikacije:

- Uči donošenju odluka na osnovu tačnih i provjerenih informacija
- Podučava učenike/ice rješavanju problema
- Razvija kritičko razmišljanje
- Unapređuje komunikacijske vještine

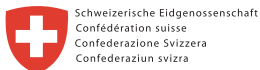
Nuspojave:

Uvođenjem ovog predmeta stvaramo zdravije i odgovornije društvo.

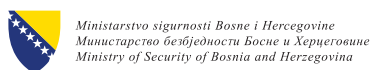
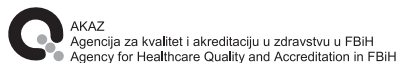
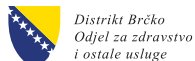
Za više informacija, prije odabira izbornog predmeta, posavjetujte se sa nastavnikom/icom, pedagogom/icom, direktorom/icom škole Vašeg djeteta ili posjetite www.xy.com.ba ili www.mon.ks.gov.ba

XY PUBLIKACIJE

DONATORI I PARTNERI:

BOSNA I HERCEGOVINA
Federacija Bosne i Hercegovine
Federalno ministarstvo zdravstva

ASOCIJACIJA XY

URED U SARAJEVU

Danijela Ozme br. 12
71 000 Sarajevo
Tel: 033/ 260 – 615
Fax: 033/ 260 – 617
e-mail: bhfpa.xy@bih.net.ba

URED U BANJA LUCI

Pave Radana 40
78 000 Banja Luka
Tel.: 051/215 211
e-mail: bhfpa.xy@bih.net.ba

facebook.com/AsocijacijaXY

twitter.com/AsocijacijaXY

youtube.com/AsocijacijaXY

www.xy.com.ba

ASOCIJACIJA XY